

Az első patika Pest városában

A Budapesten megjelenő egyik német lap érdekes cikket közöl az első pesti patikáról, amelyet bő kivonatban az alábbiakban közlünk:

A cikkíró, E. Barta-Schlütter, úgy látszik a városháza levéltárában böngészett és eközben akadtt rá azokra az évszázados okmányokra, amelyek az első pesti patikáról, annak tulajdonosáról és utódairól érdekes adatokat tartalmaznak. Az akták poros és kacskaringós betűi, írja, megelevenednek olvasás közben, a rövid sorok egy egész élet történetét, vagy éppen egy elmúlt korszakét tükröztetik vissza.

Ki ismertetné ma velünk az első pesti patika létesítésének körülményeit, ha az ilyen ősrégi hasznavehetetlen aktacsomókat a városházán annak rendje és módja szerint nem őrizték volna meg? A hivatalos iratok, szerződések, bírói ítéletek azonban éles fényt vetnek bizonyos eseményekre, amelyeknek ismerete az utókor számára is értékes. Az iratok, amelyek a cikkíró kezébe kerültek, az akkor érvényben volt furcsa hivatalos német stílusban minden rövidségük ellenére is sok érdekeset mondanak el Magister *Heinrich Siegfried Herold Edler von Blumenfeldről*, aki a régi Pest városában az első patikát nyitotta meg.

A császári udvari kancellária Budán 1687-ben — egy évvel, miután Budavárából a törököket kiűzték — jegyzi fel első ízben Siegfried Herold gyógyszerész nevét. Hősünk ugyanis abban az évben fordult az udvari kancelláriához és Pest városa magistrátusához, hogy engedélyt nyerjen egy városi gyógyszerész — amint az okmányon olvasható „Statt-Apotheke“ — meg-

nyitásához. A kérelmet teljesítették, sőt nevezett gyógyszerésznek még külön kedvezményeket is nyújtottak. Az okmányok szerint szabadon választhatta ki magának a patika felállításához, illetve felépítéséhez a telket, amit egyébként ingyen kapott a várostól. Azonkívül öt évi adómentességet élvezett és biztosítékot kapott, hogy egy másik jogot nem fognak adományozni. (A cikkből nem tudjuk meg, hogy ez a garancia hány évre szólt, mert hogy nem jelentett örökös garanciát, azt a pesti patikák mai nagy számából is könnyű megállapítani.) Kissé furcsán hangzik ma, hogy a pesti magistrátus pont a mostani belvárosban ajándékozott telket a kérvényező gyógyszerésznek, hiszen itt oly drága minden talpalatnyi hely. Csakhogy Pest városa abban az időben egy nagy faluhoz hasonlított, a törökök kiűzése után pedig valóságos romhalma volt. Még évtizedekkel azután is kukoricaföldek és szőlőskertek díszeltek a mai Belváros területén, míg a Lipótváros egy része homoksivatag volt. Még a XVIII. században is nagyszerű vadászterület volt ez a környék, mert a mocsarak és tavak környékén vadkacsák és vadlibák tanyáztak.

A városi hatóságok legnagyobb gondja akkoriban az volt, hogy a városba polgárokat csalogasson, amelyek a romok alól új életet varázsolnak elő. Herold, a joggyertes gyógyszerész, előbb felépíttette házát a mostani városház sarkán, amelyet akkor főtérnek neveztek és csak azután költözött át Bécsből Pestre. 1688-ban egy kis németnyelvű helyi lap („Der Zaiger über die Statt Pesth“) tudatja olvasóival, hogy megnyílt a

„Szentháromság“-hoz címzett városi patika. Egy másik okmányból pedig megtudható, hogy Magister Herold még ugyanabban az évben a magas pestvárosi tanács tagjává választatott meg. A mi magisterünk polgártásainak körében alighanem igen nagy tekintélynek örvendett, mert pesti működésének harmadik évében a budai udvari kancellária igazgatója Werlein István János őt nevezte ki Pest város polgármesterévé. Ezt a méltóságot egyfolytában egészen 1692-ig töltötte be. 1694-ben és 1697-ben újból ő a pestvárosi polgármester. Ez arra enged következtetni, hogy nagy műveltséggel rendelkezett és hasonló műveltségű emberek akkoriban ritkák voltak. Valóban elég alkalma volt világi műveltség megszerzésére. Mielőtt Pestre került, hét évig működött Prágában, később Grázban, Laibachban és Bécsben volt. Bécsben Magister Butelli udvari patikájában dolgozott.

Nem csoda, ha egy ilyen embernek, akinek oly nagy sikerei voltak az életben, irigyei támadtak. Megtörtént vele, hogy egy éjszaka, amidőn két barátjával, névszerint Samhuber György és Augustin Györggyel hazafelé tartott, egy Jurko nevű ember nyílt utcán megtámadta. Magister Herold erre kardot rántott, amit az akkori szokásnak megfelelően az előkelő emberek magukkal hordtak, és leszúrta támadóját. A támadó meghalt és így sohasem lehetett megtudni, hogy személyes bosszú készítette e tettére, vagy pedig Herold egyik irigyének a szolgálatában cselekedett. Magister Herold számára az esetnek azonban kellemetlen következményei lettek. Ellenfelei felhasználták ezt az esetet, hogy őt végleg tönkretégyék. Bár a tanúk egyöntetűen azt vallották, hogy Magister Herold csak önvédelemből cselekedett, mégis börtönbe került és szándékos gyilkosság vádjával lett terhelve. Barátjának, az udvari kancellária igazgatójának közbelépésére végre mégis kiszabadult a börtönből, ugyanakkor

két pesti polgár is jót állott érte. Heroldnak legnagyobb ellenfele egy Philipp Eschenbrucker nevű korcsmáros volt, aki szintén pályázott a polgármesteri állásra és Heroldnak nem tudta megbocsátani, hogy ő került ki győztesen ebből a politikai harcból. A korcsmáros az első pesti gyógyszerészt gyűlöletével még a sírba is követte. Herold u. i. 1705-ben halt meg, ellenfele azonban özvegyét sem hagyta nyugton, aki, hogy üldöztetését kikerülje, eladta a patikát és visszaköltözött Bécsbe. A házat Herold egyik barátja 2000 florintusért vette meg, a patikát pedig egy Zakariás Christian Osterwalde nevű gyógyszerész vette át. Az illető Felsőausztriából származott és 1701-ben telepedett le Magyarországon.

A „Szentháromság“-hoz címzett első pesti patikának a további sorsáról is megtudunk még röviden egyet-mást. Osterwalde 1733-ban halt meg. A tulajdonjog később Göttersdorferre ment át, aki Osterwalde leányát vette el. Ez a Göttersdorfer gyógyszerész gazdaságilag szépen boldogult, mert nemsokára az „Arany sas“-hoz címzett budai patika is az ő tulajdonába ment át. Sőt egykori okmányok feljegyzik, hogy 1747-ben összesen három patika képezte tulajdonát. Göttersdorfer után Müller Xaver Ferenc tulajdonába ment át a „Szent Háromság“-hoz címzett patika, amely 63 éven át volt e család birtokában, míg 1839-ben Würzler nevű pozsonyi gyógyszerész vette azt meg, aki 26 évig birtokolta. Az utána következő tulajdonos Scholtz János már nem boldogult, mert 1869-ben csődbe jutott és a patikát potom pénzen kellett tovább adni. Wagner Dániel a vevő, aki 1882-ben Altwirth Józsefnek adja tovább, négy évvel később pedig Budai Emil tulajdonába megy át.

Ez a rövid története a „Szent Háromság“-hoz címzett első pesti patikának, amely ma a Váci-utca és Kígyó-utca sarkán van és Vajna József tulajdona.